

Koronakommisjonen

Kommisjonen er oppnevnt i statsråd 24. april 2020

Notat

Referat fra Koronakommisjonens intervju med statsforvalter Valgerd Svarstad Haugland 14. januar 2021

Intervju av	Valgerd Svarstad Haugland, statsforvalter Oslo og Viken Merknad: vi veksler mellom bruken av tittelen <i>statsforvalter</i> om rollen i dag, og <i>fylkesmann</i> om tittelen før 1.1.2021
Sted	Kommisjonens lokale
Tid	14. januar 2021 kl. 14.30-15.30
Intervjuere	Stener Kvinnsland, Leder av Koronakommisjonen Toril Johansson
Kommisjonsmedlemmer til stede digitalt	
Intervjuobjektets bisittere	
Referent	Siri Halvorsen, sekretariatsleder og Øystein Røhnebæk Stikbakke, sekretariatet

1. Innledning av samtalen

Utvalgsleder presenterte kommisjonens medlemmer og sekretariat som var til stede og som fulgte intervjuet digitalt.

Sekretariatsleder gikk gjennom en del formaliteter knyttet til gjennomføringen av intervjuet, og påpekte at det skrives referat og tas lydopptak fra samtalen. Sekretariatsleder orienterte om at referatet og lydopptaket er interne dokumenter, som kommisjonen i utgangspunktet ikke gir innsyn i. Når arkivet overleveres til Arkivverket, vil offentlighet vurderes av Arkivverket etter offentleglova. Sekretariatsleder viste til at taushetserklæring er signert og understreket at brudd på taushetsplikt kan medføre sanksjoner. Sekretariatsleder presiserte at Haugland er underlagt instruks om å forklare seg/bidra til kommisjonens arbeid, jf. statsministerens instruks om tilgang til opplysninger for Koronakommisjonen. Den som intervjues kan uten hinder av taushetsplikt gi Koronakommisjonen opplysninger som er nødvendige for kommisjonens arbeid, jf. lov om informasjonstilgang m.m. for Koronakommisjonen § 2.

Haugland ble gitt anledning til å gi merknader eller stille spørsmål til innkallingen eller det som er gjennomgått her.

Haugland: Er jeg den eneste statsforvalteren som blir intervjuet? Nei? Det er greit å vite.

2. Innledende spørsmål

Kvinnsland: Har rollen din som fylkesmann endret karakter i løpet av denne perioden?

Haugland: Ja, den har endret seg på mange måter. Jobben er den samme, men likevel har epidemien gjort at den er helt annerledes. Det er mye av det jeg vanligvis gjør som har blitt avlyst. Jeg bruker også langt mer tid på beredskap nå. Vi har satt krisestab hos oss, og det har blitt mange flere møter med ordførere og kommunedirektører. Arbeidshverdagen har blitt mer preget av slike møter enn tidligere. Vi har fått en ganske endret arbeidshverdag.

Kvinnsland: Med tanke på sentrale myndigheter: Har du blitt involvert i større grad enn vanlig?

Haugland: Jeg føler vi har blitt mye involvert i det arbeidet som har blitt gjort fra regjeringen, FHI og direktoratets side. Vi har hatt mange møter med dem. Det har gått i bølgedaler. Vi har blitt pålagt en del oppgaver i koronapandemien som vi skal ha, men som vi ikke har gjort før – siden vi ikke har opplevd en slik epidemi før.

3. Sentrale spørsmål i intervjuet

Tema: Fylkesmannrollen

Kvinnsland: Statsforvalteren har et sett med oppgaver: Koordinering, tilsyn, klage m.m. Har situasjonen med pandemien påført deg rollekonflikter i denne sammenhengen?

Haugland: Nei. Jeg kjenner ikke på rollekonflikter.

Kvinnsland: Heller ikke med hensyn til disponering av arbeidshverdagen og oppgavene?

Haugland: Det har ikke blitt konfliktfylt fordi en del av oppgavene jeg gjorde før har blitt avlyst. Mitt personlige arbeidspress har ikke vært større i det siste trekvart året, heller mindre. Jeg har ikke følt at de nye møtene og tiltakene det siste trekvart året har ført til at andre ting vi skulle ha gjort har blitt tilsidesatt. Det skyldes at mye har blitt avlyst på grunn av begrensninger i hva vi kunne gjøre.

Kvinnsland: Helt konkret: Hva med kommunenes behov for veiledning? Hvis du ser den rollen opp mot andre sterke virkemidler, som f.eks. lovlighetskontroll, tilsyn osv.

Haugland: Hvis vi snakker om hele embetet: Det er selvsagt en del ting vi ikke kunne ha gjort. Vi har lært oss å jobbe på en annen måte. Jeg har vel aldri hatt så mye kontakt med ordførere og kommunedirektører som jeg har hatt dette året. Jeg tror også at mange av mine ansatte har hatt mye kontakt ut, både når det gjelder hensyn til tilsyn og veiledning. Men vi har brukt andre metoder for å nå dem.

Det har vært tidsbesparende at vi ikke har trengt å reise så mye, på tross av det store geografiske området vi har ansvar for. Nå veileder vi på Teams istedenfor å reise ut i kommunene. Jeg oppfatter at vi på mange måter har fått en smartere måte å jobbe på. Dette året var et nytt år med tanke på mange kommunesammenslåinger, og det var mange nye

folk vi måtte bli kjent med. Denne situasjonen har nok gjort at vi har blitt raskere kjent med dem enn ellers. Det gjelder nok alle.

Mot slutten av året fikk vi Gjerdrum-raset. Jeg tror at en av grunnene til at alt kom så raskt på plass, er at hele organisasjonen og mange av de som skal støtte har levd i en beredskapssituasjon i trekvart år. Det var ikke noe problem å stille opp raskt. Vi er mer bevisste på å samle gode krefter raskere. I motsetning til 22. juli, da de gode kreftene ikke fant hverandre. Nå fant disse kreftene hverandre, mye takket være det siste trekvart året.

Vi har 52 kommuner, mens jeg før hadde 21 kommuner. Vi har hatt mye kontakt selv om vi ikke har vært i samme rom. De har også tatt kontakt med meg og andre i embetet for å få råd og veiledning. Jeg må legge til at vi ikke har hatt så hyppige møter som en del andre fylkesmenn har hatt. Noen har hatt møter nesten daglig, og i hvert fall ukentlig. Vi har lagt oss på et annet nivå.

Jeg har tenkt at de har mye å tenke på i denne perioden. Vi skal være der når de trenger oss, men vi må ikke plage dem med for mange møter. Vi skal tilrettelegge for at de skal få utstyr og for statlige tjenester som skal ut til kommunene. Hvis du inviterer kommunene til møter annenhver dag, tar vi også av tiden deres. Vi har spurt om de trengte flere møter, og har sagt at vi skulle være der med en gang hvis de hadde behov for det.

Kvinnsland: Det har vært en del diskusjon om nasjonale versus lokale tiltak, særlig hva gjelder lokale tiltak i skjerpene retning. Har dere vært involvert i denne typen mellomkommunale problemstillinger?

Haugland: Ingen av mine kommuner sa nei til å ta imot folk fra andre kommuner. Men andre kommuner sa nei til å ta imot mine innbyggere. 60 % av all smitten har vært i Oslo og Viken. Vi hadde en konflikt mellom Kongsberg og en Vestfold/Telemark-kommune. De som var ansatt i en bedrift i Kongsberg/Viken, men som bodde i Telemark, fikk ikke reise til arbeidsplassen. Mange av kollegaene mine hadde større konflikter på dette planet. For oss var dette et lite problem som løste seg fort. Vi fikk beskjed fra sentralt hold om at arbeidsplassene må bli opprettholdt, og at man ikke kunne opprette stengsler mellom kommunene. Det var overhodet ikke noe problem for oss, men jeg vet at kollegaene mine har hatt slike utfordringer.

Kvinnsland: Smittevernloven byr på ganske kraftige virkemidler. Myndigheten til å bruke den ligger hos på kommunale hender. Det er ikke selvsagt at man kan påvirke et vedtak sett fra fylkesmannen eller den andre kommunens synspunkt.

Haugland: Vi hadde et tilfelle forrige uke. Ullensaker nektet folk å ha gjester hjemme. Da varslet vi en lovlighetskontroll av det vedtaket. Men så trakk de det tilbake før vi gjennomførte kontrollen. Det var et typisk eksempel på noe som kunne ha blitt en konflikt.

Vi har opplevd at noen av mine kommuner ikke har ønsket å bli styrt av Oslo. Når staten sier at bo- og arbeidsmarkedet rundt Oslo skal ha de samme reglene, samtidig om staten velger å ikke vedta nasjonale regler, blir det problemer. Asker og Bærum innførte mindre strenge regler enn Oslo. Jeg tok kontakt med kommunene og ga uttrykk for at det var uklokt. Det samme gjorde statsråden. Etter bare ett døgn innførte de tilsvarende strenge regler som Oslo. Om det ligger i hjertet eller hjernen vet jeg ikke, men disse Høyre-ordførere mine vil vel ikke at Raymond Johansen skal bestemme hva de gjør i Asker og Bærum. Men det er så kort vei mellom disse kommunene, og da er det dumt å ha mye mer liberale regler i nabokommunene i perioder med stor smitte.

Kvinnsland: En annen problemstilling som du kanskje kjenner igjen: Det vil være forskjellige grader av kompetanse, erfaring o.l. i kommuner, særlig avhengig av størrelser. Lovtolkning er jo en problemstilling. Har dere hatt en rolle i dette overfor kommuner?

Haugland: Ja, og der ser jeg store forskjeller på mine kommuner avhengig av størrelse. Fra små kommuner med 1000 innbyggere i den ene enden, til Oslo med 700 000 i den andre. Den juridiske kompetansen er veldig forskjellig. Da f.eks. Oslo skulle lage et lovverk for sine regler, delte de sitt forslag med nabokommunene som burde vedta det samme regelverket. Vi hadde også møter med kommunene, der de delte sin kompetanse med hverandre.

Det var litt trøbbel nå i høst, da Oslo hadde strengere regler enn de nasjonale. Oslo var litt sene med å sende sine forslag til forskriftsendringer til nabokommunene, slik at de vedtok sine egne. Disse ble omgjort bare et døgn etterpå. En av de store utfordringene er tidsperspektivet – alt skal skje så fort. Det er et komplisert lovarbeid som gode jurister skal gjøre. Da trenger en del av mine kommuner hjelp. Både fra vår juridiske avdeling, men også fra de andre kommunene som har de samme utfordringene.

Kvinnsland: En annen sak som har vært aktuelt i dette området er offentlig kommunikasjon, måten man skulle håndtere det på og hvilke regler som skal gjelde osv. Har dere vært involvert i den problemstillingen?

Haugland: Ja, men mest med tanke på skoleskyss. Det er fylkeskommunen som har ansvar for det. Vi kjenner at det ikke har vært ryddig nok. Man har ikke hatt strenge regler for de som tar bussen; vi har i hvert fall ikke hatt det hele tiden. På skolen opererer man med strenge kohorter, men på bussen sitter elevene sveisa sammen uten at noen bryr seg.

Selv har jeg tatt en del buss mellom Bærum og Oslo. I høst var det veldig lenge bare få av oss som brukte munnbind. Elevene gjorde det ikke. Da det ble påbud om munnbind, ble det mer ryddig. Problemet med kapasiteten på buss med hensyn til skoletransport har vært en utfordring, blant annet fordi Viken fylkeskommune ikke har hatt nok busser til å opprettholde det ene frie setet, som det har vært krav om i perioder. Nå gjelder ikke den regelen lenger, men den gjaldt jo en periode. Da innførte de hjemmeundervisning, noe som de ikke har lov til. Hjemmeundervisning skal bare innføres hvis skolen er i rødt. Det er veldig strenge krav til når man skal kunne ha hjemmeundervisning.

Etter at skolen var stengt i vår, fikk vi erfaring med at det å stenge skoler og barnehage er det siste man skal gjøre. Både på grunn av de mest utsatte barna og ungdommen, men også for å gi barna en god utdanning. Denne høsten har nok vært litt vanskelig. Vi har grepet inn flere ganger, f.eks. når vi har lest i avisen at noen kommuner har stengt skoler. Da har vi sagt til dem at det har de ikke lov til å gjøre. Det har noe å gjøre med lovanvendelsen i enkelte kommuner. Skolestengning kan ikke brukes forebyggende; du skal kun bruke det dersom det er helt nødvendig. En del kommuner har hatt problemer med det.

Kvinnsland: Jeg hører at forholdet mellom ulike oppgaver i fylkesmannsembetet har variert noe, men innholdsmessig har det ikke vært så store endringer, men anvendt på pandemiens spesielle behov?

Haugland: Hvis du hadde spurt fylkeslegen, utdanningsdirektøren eller beredskapsstaben, hadde de sagt at de har hatt et veldig stort arbeidspress. Det gjelder spesielt fylkeslegen, som for det første har en stor avdeling med 100 ansatte. I tillegg kommer det beredskapsarbeidet som hun selv har vært med på. Hun er sliten, for å si det rett ut. Vi har heldigvis forsterket det administrative rundt henne, men det er et stort press. Det har det også vært for utdanningsdirektøren.

Tema: Rapportering og samordning

Johansson: Samordningsrollen, den må være en utfordring med den variasjonen med kommuner som du har. Har samordningsrollen endret seg noe i denne perioden?

Haugland: Det tror jeg ikke. Vi har fått den på prøve sterkere enn før. Samordningsrollen ligger der, den har vi hatt og gjennomført. Det kan godt hende at praksis har endret seg noe, men vi har fått prøvd den ut veldig sterkt i denne perioden.

Johansson: Hva slags saker har dere jobbet med for å samordne på tvers av kommunene?

Haugland: Vi har vært inne på noe av det, med stenging skoler o.l. Vi må sende ut beskjed til alle: Dette har du ikke lov til; sånn må du gjøre det. Vi har hatt en rådgivningsrolle som går ut til alle. Samtidig ser vi også at det er stor forskjell på smitteutbrudd i Hallingdal og Oslo. Vi må balansere hva slags råd vi gir. Jeg vet ikke om det er et svar på spørsmålet, men vi prøver å nå ut med informasjon som er tilpasset den enkelte kommune. Når vi har møter med kommunene, er gjerne alle kommunene med.

Men Oslo deltar ofte ikke på samme nivå som de andre kommunene. Da vi hadde møter om forskrifter om strengere tiltak enn de nasjonale, ba jeg Raymond Johansen om å stille opp, for å gi råd til ordførerne og kommunedirektørene. Det gjorde han. Ellers er det ofte folk ned i hierarkiet som stiller fra Oslo. De andre kommunene stiller med kommunedirektører, gjerne kommuneleger og veldig ofte ordfører.

Tema: Fordeling og prioritering av smittevernutstyr

Kvinnsland: En sak som har fått mye oppmerksomhet – med rette – er tilgangen på smittevernutstyr. Det var mye armer og bein i håndteringen av dette til å begynne med, noe som har mye med historikken i planverk, innkjøpsordninger og buffer å gjøre. Hvordan håndterte dere den oppgaven, i den grad dere var involvert i den?

Haugland: Vi hadde et nært samarbeid med Helse Sør-Øst, som hadde det overordnede ansvaret med å få ut utstyret. Vi hadde rapportering fra alle kommunene, der de sa ifra hva de trengte av utstyr. Det formidlet vi videre til Helse Sør-Øst. Sistnevnte opprettet deponier rundt om i Viken, der kommunene kunne hente utstyr. De sendte av og til utstyret litt langt vekk, jeg det tror var litt mangelfulle geografikunnskaper som var årsaken. De kunne gjort den jobben bedre. Vi kjørte ikke ut noe utstyr. Men vi hadde et rapporteringssystem, der kommunene ga innspill til oss og beskjed om hva de trengte.

Vi hadde en situasjon der vi nesten ikke hadde noen munnbind igjen, ikke hansker – ingenting. Kommunene var fortvilet, noe vi rapporterte videre til Helse Sør-Øst. I den perioden var det mye armer og bein. Så kom det en reportasje på Dagsrevyen, hvor det ene etter det andre flyet kom med en stor mengde utstyr. Både statsminister og helseministeren var med. Mine folk ute i kommunen fikk da en forventning om at utstyret kommer. Men så tok det altså veldig lang tid før de klarte å få utstyret ut. Det førte til stor frustrasjon.

Tidligere var det opp til den enkelte kommune å skaffe utstyr. Det ansvaret har de nå fått tilbake igjen. Men de hadde på ingen måte beredskap i kommunene til å håndtere et smitteutbrudd av den arten vi fikk.

Vi fikk rapporter fra kommunene to ganger i uken. Senere gikk det ned til en gang i uken. Folkene i beredskap tok imot og lagde lister som vi sendte videre. Vi hadde møter med kommunene, og inviterte med Helse Sør-Øst slik at de kunne fortelle hva som skulle skje. Vi var en samordning mellom Helse Sør-Øst og kommunene med hensyn til utstyr.

Vi prøvde å forklare at når 60 % av smittetilfellene er i Oslo og Viken, så bør det gjenspeiles i hvor stor del av smitteutstyret som kommer til Oslo og Viken. Det tok litt tid før vi fikk gjenklang for det. Det var i utgangspunktet slik at av en viss prosent skulle ut til kommunene, sykehusene skulle beholde en viss prosent og ti prosent skulle fordeles til de mest trengende. Jeg tror den 10-prosenten stort sett gikk til Oslo. Det var nok vi som fikk gjennomslag for at det skulle komme til Oslo. Vi ga beskjed om at de måtte være rausere med vårt område.

Kvinnsland: Var det en unaturlig oppgave å ta på seg?

Haugland: Nei. Jeg må si at jeg er stolt over hvordan mine folk i beredskap og helse har taklet dette. De har ikke gjort dette før. Jeg må si at de tok dette på strak arm. Det er også slik at noen av våre kollegaer ville gjøre mer enn hva vi ble pålagt. Det hadde ikke vi så veldig lyst til. Vi syntes at vi hadde veldig store oppgaver. Det er en diskusjon mellom beredskapssjefene om hvor mye ansvar de egentlig har. Noen av kollegaene tok på seg et ansvar som – i alle fall vi – ikke følte at var vårt. Hvis vi ble pålagt å gjøre det, så hadde det vært en helt annen sak.

Kvinnsland: Da tenker du på beredskapssjefene på kommunalt nivå?

Haugland: Nei, jeg tenker på andre fylkesmannsembeter.

Noen hadde lyst til å gjøre mer enn det vi ble pålagt å gjøre. Når vi har møter med statsforvalterne, er det alltid noen som vi ha mer å gjøre enn det de får. Jeg sa det motsatte. Dette høres ut som en klagesang – noe det for så vidt er. Oslo og Vikens budsjetter er ikke fordelt i forhold til folketallet. Vi har en helt annen budsjettsituasjon sammenlignet med f.eks. Vestland fylke og Finnmark og Troms fylke i forhold til folketall. Jeg sier ikke at det skal være likt per innbygger. Men hos oss, for eksempel når vi har 40 % av tvangsmedisinering i landet, betyr ikke det at vi får midler tilsvarende dette. Dette gjenspeiler seg i denne situasjonen vi har vært i. Det vi får beskjed om det gjør vi – og det gjør vi veldig bra. Men vi går ikke etter for å få nye oppgaver.

Tema: Fylkesmannens rolle som bindeledd mellom stat og kommune

Johansson: Rollen som bindeledd mellom stat og kommune: Du har vært litt inne på det gjennom det du sa om samordningsrollen. Kan du utdype litt? Hvordan fungerte fylkesmannen som bindeledd mellom staten og kommunen?

Haugland: Vi har ofte hatt møter mellom statsrådene og statsforvalterne, der vi har lagt fram rapporter fra våre kommuner og områder som de har fått direkte. Jeg opplevde blant annet at statsråd Mæland noterte og svarte oss ut i ettertid. De har vært gode på å gi oss tilbakemeldinger når vi har gitt våre innspill på disse møtene. Det har vært mange møter jeg selv ikke har vært med på, f. eks. mellom fylkeslege, beredskap og FHI, Oslo kommune og fylkeslegen, Helsedirektoratet. Det har vært andre ukentlige møter med informasjonsflyt. Vi har fått inn rapporter fra kommunene.

Til å begynne med skulle alle ha rapporter. Kommunene ble overøst med rapporteringskrav. Da sa vi til de sentrale myndighetene at de måtte sette seg ned og sørge for at vi fikk én rapportflyt. Kommunene måtte slippe å sende en rapport til hvert departement. Vi måtte få en rapportflyt. Det fikk vi til etter hvert. Da ble det lettere for kommunene å konsentrere seg om en eller to rapporter per uke. Vi fikk innspill fra våre kommuner om belastningen med å gi all den informasjonen fordi staten ikke samordnet seg godt nok. Det tror jeg at vi fikk til mye bedre etter de første ukene og månedene av pandemien hadde gått.

Johansson: Vi kommer tilbake til rapporter litt senere. Fikk dere den veiledningen dere trengte fra FHI, HOD og HDIR?

Haugland: Ja, og vi fikk også beskjed om at kommunene kunne ta direkte kontakt med FHI ved behov. Vi kunne også formidle direkte kontakt. Jeg har ikke fått beskjed om at dette har fungert dårlig. Jeg synes det har vært lett å opprette kontakt med direktorat, tilsyn og departementene. Det har vært en kort vei å gå hvis man trengte hjelp.

Johansson: Har KS bidratt til koordineringen?

Haugland: Litt artig at du spør. Nei, de var med på et møte der både helseministeren, justisministeren og kunnskapsministeren var med på. Det var statsrådenes beskjed til kommunene. På det møtet sa jeg at statsrådene måtte huske at de snakket til kommuner som er under et stort press. Jeg hadde forventet at KS sin representant sa noe om det, men det gjorde han ikke.

Det er klart at kravene til kommunene er store. Det går på bruk av personell, f.eks. knyttet til helsesykepleiere. Kommunene sa at de må få bruke sine folk på beste måte. Det bifalt ikke departementet. Departementet sa at helsesykepleiere skal være i skolen og gjøre den jobben de skal gjøre der som helsesykepleiere. Det var veldig tøft for kommunene i en periode. Det ble også formidlet til departementet. Kommunene ba oss formidle om at det ikke var så lett å få inn nye ressurser med helsepersonell som kunne gjennomføre prøvetaking, testing og andre oppgaver de var pålagt. Det var et veldig press på skolene. Jeg skjønner kunnskapsministeren som ville at helsesykepleierne skulle være på skolen, men jeg skjønner også kommunene som var i en veldig presset situasjon.

Johansson: Det er et dilemma opp mot sårbare barn og unge. Er det andre læringspunkter knyttet til samspillet mellom stat og kommune som vi bør ta med oss til neste krise?

Haugland: Det er viktig å lytte til kommunene når de er fortvilet over å ikke kunne innfri alt det statsråden ber om på pressekonferanse. Jeg tror det også kan gjøres noe med informasjonsflyten. Når VG skriver om vedtak som skal tre i kraft ute i kommunene uten at kommunedirektøren eller ordføreren selv er klar over det, er det utfordrende. Jeg tror de må gi en del informasjon til nøkkelpersonell før pressekonferanser. Den risikoen for lekkasjer bør man kanskje ta.

En annen ting: Jeg vet ikke hvorfor, men vi får ofte beskjed på fredag ettermiddag om at ting skal være på plass på mandag. Det gjelder også kommunene. Hvorfor kommer det fredag ettermiddag? Det kan ha en naturlig årsak siden det er statsråd på fredag. Det var mange slike tiltak som kom på en fredag, f.eks. karantenehotellene. Folk jobber gjerne i helgen, men når det skjer gang etter gang?

Tema: Øvelser lokalt

Kvinnslund: Vi har hatt mye oppmerksomhet rundt planverk og forberedthet. I planverk-sammenheng er øvelser en sentral del. DSB og fylkesmennene er sentrale instanser for at planverket følges opp. Hvordan vil du si at det har blitt arbeidet med før pandemien?

Haugland: Vi har hatt øvelser jevnt og trutt. Jeg må legge til at 2019 var et spesielt år for oss, da vi ble slått sammen til Viken det året. Vi hadde ikke den samme øvelsesfrekvensen som vi har hatt før, siden vi jobbet med å få tre embeter til å bli ett. Vi hadde nok færre øvelser i 2019. 2020 har vært som en eneste stor øvelse. Vi har hatt på plass ROS-analyser i alle tre embeter. Nå jobber vi med en ny ROS-analyse for det nye embetet. Vi har også hatt øvelser med kommunene. Vi har fått god tilbakemelding fra DSB om at vi gjør en brukbar jobb.

Kvinnslund: Er relasjonen til DSB grei? Folk vet hva de skal gjøre på begge sider?

Haugland: Ja, det er min oppfatning. DSB har en sentral rolle. Vi driver øvelsene selv, men har kontakt med DSB både for opplegget og for evalueringen. Vi har samtaler omtrent annen hvert år. På forrige møte snakker vi om den ROS-analysen vi skulle lage. Nå er Oslo og Viken så stort at vi burde se på ROS-analysen for hele landet. Det har vært et godt samarbeid – både med den forrige og den nye sjefen.

Kvinnslund: Er inntrykket ditt at det kommunale planverket har dette øvelse-elementet i seg?

Haugland: Jeg tror det, men jeg vet ikke om alle kommuner har det på plass. Jeg har ikke selv kontroll på alle kommunene. Men jeg vet at mange har. Jeg kan ikke garantere at alle kommuner har det på plass.

Kvinnslund: Vi har en følelse av at det er lite tilsyn av at øvelser faktisk blir gjennomført. Det blir ikke kontrollert at det faktisk blir avholdt øvelser i henhold til det gjeldende planverket og lovverket. Det du sier er det motsatte, at øvelser omtrent blir gjennomført som det burde?

Haugland: Det er egentlig to forskjellige spørsmål. En del av disse øvelsene er initiert av oss. Det er det jeg har svart på. De øvelsene vi pålegges gjennom tildelingsbrevet, de gjennomfører vi. Jeg kan ikke garantere at kommunene gjør alt de er pålagt.

Johansson: Du har sagt mye om omfanget av rapporteringen. Hva med kvaliteten og nytten av rapportene?

Haugland: Jeg burde hatt med meg en PowerPoint, for vi har laget et flott system i Oslo og Viken. Vi har et kart over vår region. Vi har delt inn alle kommunene i røde, gule og grønne kommuner. Når jeg ser dette kartet, ser jeg hvor det ikke er problemer. De hvite flekkene er de som ikke har svart. De grønne har kontroll. Hos de røde er det kritisk, mens hos de gule er det litt kritisk. Vi stiller en rekke spørsmål: Det går på smitte, kontakt med Helse Sør-Øst, og mange ulike problemstillinger. Vi bruker det i vår rapportering. Departementet synes alle statsforvalterne burde gjøre det på den måten. Man ser da hele situasjonen for embetet. For meg og andre er det en flott måte å få full oversikt over situasjonen i embetet. Da stiller vi spørsmål som kommunene selv gir svar på. Det går på eldreomsorg, skole, barnehager, smitteutbrudd og mange helt konkrete spørsmål som er adekvate for pandemien. KMD ga oss pris for løsningen for rett før jul.

Johansson: Da tolker jeg slik at du mener at også sentrale myndigheter får et situasjonsbilde gjennom dette?

Haugland: Ja, de får da en veldig god rapportering. Det sier de også, at det er en god måte å få oversikt på. Det er bare vi som gjør det på denne måten, men de ønsker nok at flere gjør det også.

Johansson: Oppfatter du at lederdepartementet – først HOD og så JD – har tilstrekkelig analysekapasitet generelt, altså at de har mulighet til å skaffe seg et strategisk overblikk for å se helheten?

Haugland: Det er vanskelig å svare på for meg. De får inn rapportene fra hele landet. FHI er med på å lage premissene for neste trinn. Du må nesten spørre dem.

Johansson: En del rapportering går igjennom fylkesmannen og noe rapportering gjør kommunene antakelig direkte til utdanningsdirektoratet og Bufdir?

Haugland: Jeg tror det også går igjennom fylkesmannen.

Johansson: Går alt gjennom fylkesmannen?

Haugland: Jeg tror det meste går gjennom statsforvalteren

Johansson: Kommunikasjon fra sentrale myndigheter ut – går det stort sett gjennom statsforvalteren?

Haugland: Vi har sagt til en del kommuner som trenger hjelp og direkte oppfølging at de kan gå direkte til FHI for å få hjelp. Det har vi lagt til rette for og det er bra. Vi får ofte tilbakemeldinger fra de ulike sektorene i kommunen som vi gir til de ulike departementene. Det er veldig mye av den informasjonen som går via oss. Vår kontakt med kommunene har vært mye hyppigere dette året enn tidligere. Jeg har ikke oversikt over om de sender direkte rapporter inn.

Kvinnsland: Du har vært innom tilsynsrollen og lovlighetskontroll. Vi har sett en god del eksempler på at ting burde ha vært gjort fra fylkesmanns side. Planverk og øvelser. Det er tydelig i planverket og loververket at tilsyn skal påse at meningen og intensjonen følges opp.

Haugland: Vi får alle kommuneplaner inn på høring. Vi går grundig gjennom disse. Vi går ikke nødvendig inn med tilsyn, men med innsigelser – hvis de har planer som er i strid med statlige føringer. Det er mer den rollen vi har i planlegging og planprosess. Den planrollen er også blitt styrket de senere årene på grunn av ROS-analyser. For eksempel i relasjon til det som skjedde på Gjerdrum. Bare 20-30 år tilbake var det en helt annen måte å håndtere slike saker enn i dag, noe som er bra. Så er spørsmålet: Gjør kommunene det de blir pålagt å gjøre? Eller det de sier de skal gjøre? Der har vel ikke jeg en helt klar formening om at jeg kan garantere for at de gjør det de blir pålagt.

Kvinnsland: Planverk mot noe man ikke vet som skal komme. Det forutsetter at man har en viss beredskap hele veien. Det er intensjonen med øvelsesperspektivet i planverket. Tilsynsmyndigheten bør nok se til at kommunene faktisk øver.

Haugland: Det er veldig mange kommuner som driver med øvelser. Men driver de med øvelser på de rette områdene? Det er litt forskjellig. Vi får tilbakemeldinger om øvelser vi skal ha, og de øvelsene gjennomfører vi. Jeg lurer faktisk på om en slik ras-øvelse var på trappene i Gjerdrum, men at den ikke ble gjennomført. Øvre Romerike har jo vært utsatt for fire ras de siste årene, om ikke mer. Det er noe vi tror det blir mer fokusert på framover. Pandemi-øvelser vet jeg ikke om det har vært så mye av, selv om det står i ROS-analyser at pandemier kan inntreffe. Vi har vel ikke tatt det helt innover oss som nasjon.

Tema: Fylkesmannens forhold til DSB.

Kvinnsland: Avsluttende. Fylkesmannens forhold til DSB. Kan du si litt generelt om samhandling med DSB i den praktiske håndteringen av pandemien?

Haugland: DSB har hatt en rolle med tanke på grensekontroll. Vi har bedt dem om å ta på seg noen vekteroppdrag. Vi har også bedt dem om å være i Gjerdrum litt lenger enn de hadde tenkt, før vi får på plass et privat vekter-system for rasområdet. DSB er med i fylkesberedskapsrådet, og har en sentral rolle der. De har vært inne i bildet i forbindelse med pandemien. Det går først og fremst på grensevakt. Vi er et langstrakt embete, f.eks. deler vi en lang grense med Sverige. Siden Sverige har hatt lempeligere regler, måtte vi ha et vaktssystem som ikke toll og politiet klarer alene. HV har vært med. DSB har vært med i diskusjonen rundt disse spørsmålene.

Kvinnsland: DSB har gjort mange analyser. Den siste i oktober 2019 – hvor en pandemi ble utpekt som den krisen med størst sannsynlighet og størst konsekvens. Vil du si at dere bruker disse analysene og er de brukbare?

Haugland: Det viste seg at de hadde rett. Da vi så at de pekte på pandemi, betydde ikke det at vi ba kommunene om å kjøpe inn smittevernutstyr. Den rollen tok vi ikke. Det kan godt hende vi ikke gjorde jobben vår. Alle kommuner har et visst form for lager, og de har en plikt til å ha det, men ingen hadde nok til å takle en pandemi som denne.

Kvinnsland: Det vi egentlig spør om: Er det sånn at risiko-vurderingene og analysene som DSB utarbeider er egnet som redskap for statsforvalteren til å minne kommunene om sitt ansvar i en beredskapssituasjon?

Haugland: Ja, og jeg tror vi vil bli flinkere til å gjøre det framover.

Kvinnsland: Men, du anser at DSB har en klar rolle i denne sammenheng? Du oppfatter det som et godt analyse- og vurderingsverktøy?

Haugland: Ja, vi har hatt møter med DSB, og de har vært et aktivt medlem i fylkesberedskapsrådet, der de ofte har innlegg for oss. Så, ja – absolutt.

Kvinnsland: Burde DSB ha noen andre eller flere roller under en pandemi enn det de har hatt?

Haugland: Det synes jeg er vanskelig å svare på. Jeg har ingen sterk formening om at de skulle hatt andre oppdrag. De har utført den rollen de har fått.

Kvinnsland: Det er mye å lære av en ti måneders-pandemi?

Haugland: Det jeg er bekymret for, er etterdønningene: Isolasjonen, ensomheten, de som er alene, barnevernet, skoler, utsatte barn og unge. Det er flere psykososiale utfordringer. Jeg er bekymret for at vi ikke har oversikt over hva som kan komme rundt neste sving.

Kvinnsland: Har vi instrumentene til å forstå skadene?

Haugland: Det vet jeg ikke. Vi var heldige som slapp de store demonstrasjonene mot tiltakene. Vi har hatt noen, men folk har vært veldig lojale overfor tiltakene som er satt i gang. Hvor lenge kommer den lojaliteten til å stå ved lag? Det er bare små avvik sammenlignet med demonstrasjoner i andre land. Den lojaliteten har vært veldig god. Vi må tenke at vi kanskje skal ha en del ekstra ressurser, for eksempel opp mot barn og unge, skole når det gjelder psykososiale etterdønninger.

Kvinnsland: Kunne vi ha vært bedre forberedt på akkurat denne problemstillingen?

Haugland: Da måtte vi ha forberedt oss på hele pandemien og nedstengningen. Og når vi ikke har vært det, så har vi heller ikke tenkt den tanken.

Kvinnsland: Er det feil? Har vi bommet litt?

Haugland: Det er så lett å være etterpåklok. Vi vet at DSB sa at dette var den største og mest alvorlige risikoen. Jeg tenker at ingen av oss – hverken stat, statsforvalter eller noen – har tenkt nøye nok gjennom dette.

Kvinnsland: Samarbeid med andre virksomheter: Er det ellers noe du vil si om det?

Haugland: Vi har en ny og pågående situasjon med tanke på vaksinerings. Jeg vet at NHO prøver å kartlegge bedrifter som kan hjelpe kommunene med å gjennomføre, hvis f.eks. kommunene ikke har nok folk selv. Jeg tenker på nedstengning av arbeidsplasser, hele konkurransetaket som kan komme og alle de arbeidsledige – det er så mange sånne ting som jeg tror kan bli en kjempeutfordring fremover. Da må vi bygge opp NAV til å kunne håndtere dette.

Kvinnsland: Trenger vi nye samarbeidsplattformer tror du?

Haugland: Det tror jeg. Jeg sier til mine egne som synes det er leit å være i denne situasjonen med hjemmekontor og de savner kollegaer o.l.: Du har en jobb i en bedrift som ikke er konkurranseramt og vi lever i et land som har ressurser. Hvis vi sammenligner oss med nesten alle andre land, så er vi veldig privilegerte. Men det hjelper ikke den som er arbeidsledig at vi har det bedre enn Afrika.

Kvinnsland: Jeg hører du si at man i enda større grad må opprette samarbeidsarenaer for å mobilisere gode krefter. Hvis du tenker på myndighetsrollen som statsforvalter og din rolle der, så er det gode samarbeidsflater som har fungert godt?

Haugland: Ja, det synes jeg. Det er mange frivillige som også har meldt seg. Hvis alle gode krefter trår til, er jeg ikke veldig bekymret. Men jeg tror ikke det skjer av seg selv.

Kvinnsland: Er det noe mer du vil legge til?

Haugland: Jeg synes staten har brukt oss – på en positiv måte, f.eks. med tanke på hytteforbudet. Jeg fikk et massivt påtrykk fra mine ordførere. Det var et upopulært standpunkt. Man kan diskutere hensiktsmessigheten. Men jeg la merke til at Bent Høie sa han hadde fått et klart råd fra fylkesmennene, da han kom med det nasjonale forbudet. Da tenkte jeg at han får bare bruke oss. Ordførerne var så bekymret. Men de ville ha hyttefolket tilbake senere. Nå er de bedre rustet.